

Julian L i d e r

TEORIE VOJENSTVÍ

(Pokračování)

VYPRACOVÁNÍ STRATEGIÍ ODSTRAŠOVÁNÍ

V této oblasti bylo dosaženo vědeckých výsledků dvojího druhu:

■ byly vypracovány strategie určitých typů odstrašování;

■ byla vyřešena schémata odstrašování, která spojují různé typy odstrašovacích strategií do jednoho celku, takže vytvářejí rámec pro bezpečnostní politiku jako celek.

Všeobecné charakteristiky typů zařazených do schémat odstrašování zahrnují všeobecnou koncepci příslušných strategií, protože udávají hlavní strategické cíle v počáteční rozhodující fázi války, jestliže odstrašování selže.

Pokud jde o schémata odstrašování, pozornost si zasluhují tři přístupy, týkající se vojenské politiky Spojených států.

● **Prvý přístup spočívá na rozlišování mezi čtyřmi typy odstrašování podle hlavních typů vojenských ohrožení možným protivníkem:**

- nebezpečí přímého útoku na území Spojených států amerických,
- nebezpečí přímého útoku na západní Evropu,
- místní agrese hlavně ve Třetím světě,
- vnitrostátní povstání.

Teorie odstrašování se týkala současně typu odstrašování proti konkrétnímu typu agrese a typu války, která by byla vedena, kdyby odstrašování selhalo.

Odstrašování **typ I** bylo určeno k odrazení takového útoku hrozbou ničivého odvetného úderu. Jde o pasivní odstrašování, o hrozbu úderu poté, co nepřítel zaútočil na území Spojených států jadernými zbraněmi.

Odstrašování **typ II** bylo určeno k odstrašení jaderného nebo všeobecného konvenčního úderu. Jde o aktivní odstrašování, o hrozbu provedení jaderného úderu dříve, než nepřítel použil jaderných zbraní.

Odstrašování **typ III** zahrnovalo soubor odstrašovacích postojů a možného použití konvenčních nebo jaderných zbraní (mimo vodíkových). Jde o omezené odstrašování, protože se nutně nepočítá s vodíkovými zbraněmi.

Odstrašování **typ IV** zahrnovalo odstrašování revoluční války anebo guerrillové strategie.

● **Druhý přístup k třídění typů odstrašování spočívá v kombinaci dvou souborů druhů odstrašování, z nichž oba používají jako kritéria důležitá hlediska strategie. Prvý soubor je založen na cílech jaderných úderů. Rozlišuje se mezi:**

- tzv. odstrašováním "proti městům" (nebo "proti hodnotám") a

- odstrašováním "proti silám", jakož i mezi příslušnými hypotetickými válkami, které by zahrnovaly

- odvetný úder proti městům (hodnotám), nebo
- úder proti silám.

Druhý soubor spočívá v možnosti kombinace obou druhů útoků. Tento soubor tří druhů úderů podle povahy cílů (proti městům, silám a kombinace) byl kombinován se dvěma druhy možných úderů podle času jejich provedení:

- první úder má předstihnout nepřítele v jeho záměru provést jaderný úder: předstihový nebo preventivní úder,

- odvetný úder poté, co nepřítel udeřil jako první.

Výsledkem je schéma zahrnující šest typů odstrašování.

K nim byl doplněn sedmý typ: hrozba kontrolovaným a omezeným jaderným strategickým úderem, zahrnujícím rozmanité myslitelné typy vojenských akcí:

- zahrnujících použití strategických zbraní,

- považovaných za záměrně omezené, pokud jde o celkový rozsah škod, jímž se hrozí, který je plánován a uskutečněn, i pokud jde o druhy napadených cílů.

Každý následující úder by byl zaměřen na to, aby přesvědčil nepřítele, že by měl zastavit boj. Má ukázat, že na jedné straně nezamýšlíme rozpoutat totální válku, avšak na druhé straně, že jsme připraveni používat jaderné zbraně v rozšiřujícím se rozsahu. Charakteristickým rysem takového modelu války by byla její diskontinuita, protože po každém úderu by následovala přestávka a pokus o dohodu. Ve variantě, zaměřené na napadení a zničení částí nepřátelské odvetné kapacity, **by taková válka byla nazvána kontrolovanou strategickou válkou vojenského vyhlazování, nebo omezenou válkou proti silám, nebo selektivními jadernými údery.**

Konečně je nutno uvést další koncepci odstrašování, a to tzv. "odstupňované odstrašování". Tato koncepce má několik variant a různé výklady. Účelem je ohrozit nepřítele použitím minima sil potřebného k odrazení nebo odstrašení každé určité agrese a k odstrašení před jejím rozšířením. Taková strategie by mohla znamenat, že každá válka by byla vedena na úrovni, na které byla zahájena. V praxi však znamená model eskalace války. Předpokládá se, že kdyby protiakce nebyla na téže úrovni úspěšná, tj. kdyby nepřítel nezastavil boj, hrozila by eskalace a zvýšení úrovně vedení boje.

Všechny tyto typy odstrašování odpovídají typům války.

● **Třetí přístup k souboru typů odstrašování byl založen na formulaci dvou typů hrozby:**

- odvěta: spočívá v hrozbě, že budou způsobeny rozsáhlé škody u základních hospodářských, administrativních, vojenských a jiných cílů na území nepřítele (nebo v jiných oblastech důležitých pro jeho národní zájmy),

- znemožnění dosáhnout jakéhokoli úspěchu ve válce.

Odstrašování odvetou bylo rozděleno na dva hlavní podtypy:

- úplná odvěta,

- omezená odvěta.

Tato koncepce byla později nahrazena odstrašovací strategií "zajištěného zničení". Základní myšlenkou bylo, že zničení značné části populace nepřítele (jedna čtvrtina až jedna třetina) a jeho průmyslové kapacity (dvě třetiny až čtyři pětiny) by představovalo pro nepřítele neúnosnou odvetu a proto by bylo účinným odstrašováním. **Jeden z rozdílů mezi odstrašujícími strategiemi "zajištěného zničení" a "hromadná odvěta" je v tom, že:**

- hromadná odvěta byla založena na hrozbě prvním jaderným úderem,

- zajištěné zničení bylo založeno na hrozbě druhým úderem.

Zatímco odstrašovací strategie úplné odvěty byla založena na předpokladu, že odstrašování by mělo působit, omezená odvěta uvažovala možnost omezené reakce v případě, že by odstrašování selhalo.

Druhý základní typ odstrašovacích strategií, tj. odstrašování, že bude znemožněno dosáhnout jakéhokoli úspěchu ve válce, byl zaměřen na prevenci války hrozbou porážky protivníka při každém skutečném útoku. Jeho **první subtyp** má tyto varianty:

- hrozba zmaření každého skutečného útoku,
- nutnost prevence budoucí agrese,
- ultimatum k zastavení každé místní nebo omezené agrese ve všech částech světa.

Druhý subtyp spočíval na myšlence předstihu v době krize, tj. na myšlence uchopit iniciativu a udeřit jako první.

U třetího subtypu byla hrozba odstrašování založena na omezené odvetě po nepřátelském úderu. Má dvě hlavní varianty:

- hrozba strategickým útokem: koncepce omezené strategické války,
- hrozba útoku v regionálním (taktickém) měřítku: zdůraznění regionálního odstrašování a hrozby použití taktických jaderných zbraní v první fázi války (odstupňované odstrašování). K cílům, které měly být zničeny, patřily: velká soustředění pozemních vojsk, taktické letectvo, ponorky a jejich základny, tylové a spojovací systémy.

Zatímco věrohodnost určitých typů (subtypů, variant) byla často zpochybňována a jejich použitelnost jako základ operační strategie a politiky zbrojení přehodnocována, všeobecná soustava typů a subtypů odstrašování a typů a subtypů války, které jim odpovídaly, nebyly významnou měrou modifikovány.

PŘEDBĚŽNÝ SOUHRN

Níže je uveden přehled hlavních typů odstrašování sestavený pro první dva výše zmíněné přístupy a jejich varianty.

Odstrašování typ I (proti nebezpečí přímého útoku na území vlastního státu):

1. První předstihový jaderný úder na nepřátelské území:

- 1.1. Proti městům (hodnotám).
- 1.2. Proti silám.
- 1.3. Kombinace.

2. Druhý odvetný úder na nepřátelské území:

- 2.1. Proti městům (hodnotám).
- 2.1. Proti silám.
- 2.3. Kombinace.

3. Omezená strategická válka:

- 3.1. Napadení vybraných kombinovaných objektů.
- 3.2. Napadení vojenských objektů.

Odstrašování typ II (proti nebezpečí přímého útoku na území spojenců):

4. Jaderný útok na území nepřítelů.
5. Vystupňovaná akce (postupná eskalace vojenských operací).
6. Spuštění jaderného útoku třetí stranou.
7. Automatická eskalace.

Odstrašování typ III (proti místní agresi):

8. Taktická jaderná válka.
9. Místní konvenční válka.

Odstrašování typ IV (proti vnitrostátnímu povstání):

10. Protipovstalecká válka.

Pojem

Po rozboru základních témat strategických studií se pokusíme o vytvoření jejich celkové soustavy. Se zřetelem k základní myšlence a účelem oboru, převládající hledisko bylo orientováno na vojenskou sílu: strategická studia se zabývají způsoby účinného používání vojenské síly. Tato studia musejí zahrnovat analýzu používání vojenské síly nejen ve válce, nýbrž i v míru. **Posouzen byl obsah klíčového pojmu, tj. strategie.**

Strategie používání vojenské síly v míru je ve svém počátečním stadiu; podrobněji byla rozpracována pouze strategie odstrašování.

Všechny tyto přístupy jsou de facto orientovány na válku, protože analýza vojenské síly se zde vztahuje pouze k válce, předcházení války nebo přípravě války (nebo předcházení války přípravou války). Existuje také tendence omezit účel strategických studií na problémy přípravy a vedení války. Zde je strategie zaměřena na plánování vojenských operací.

Oblast zkoumání se změnila od tradiční, a to především proto, že přípravy války (včetně plánování a nákupu přiměřených zbraní) nabyly mnohem většího významu. Všeobecně se uznává, že v naší době musí strategické plánování brát v úvahu zvyšující se počet činitelů, včetně využití zdrojů dané země a její průmyslové výroby, aby byly splněny vojenské požadavky. Takto vedoucí vojenský činitel hodnotí, že obrana se týká jak nynějšího vojenského konfliktu, tak přípravy země k budoucímu konfliktu, a badatel tvrdí, že strategie se musí zabývat více průmyslovou výrobou než skutečnými operacemi.

Činitele, které přispívají ke strategickému plánování, je možno vysvětlovat velmi široce. Strategické plánování je součástí vojenské politiky, která je založena na politické doktríně a dlouhodobém politickém zaměření. Stratég se může stát poradcem vojenského vedení, nejen pokud jde o prostředky k provádění politiky, nýbrž také pokud jde o konkrétní dosažitelné politické cíle, aby tak přispěl ke všem složkám vojenské politiky. Podle názoru badatele musí stratég za tím účelem také proniknout do povahy současných konfliktů vyvolávajících válku, aby mohl analyzovat cíle sledované v těchto konfliktech a na tomto základě rozhodovat, jaké jsou prostředky potřebné k dosažení těchto cílů.

Zdá se však, že ačkoli znalost podstaty současných konfliktů a válek i cílů sledovaných stranami konfliktu poskytuje základ pro každou vojenskou analýzu, není tendence přirovnávat strategická studia k celku vojenské teorie oprávněná. I když je znalost povahy současného konfliktu a války předpokladem pro vypracování vhodné strategie, je nutno tyto dva činitele od sebe oddělit.

Dalším problémem je vnitřní použití vojenské síly, jež nebylo zařazeno do oblasti strategických studií; strategická studia jsou i nadále orientována externě. Vždy se zdůrazňuje neodlučné spojení mezi vojenskou politikou a zahraniční politikou; strategická studia absorbují a systematizují zavedení nových složek a dimenzí mezinárodního konfliktu; někteří badatelé tvrdí, že jsou de facto součástí studia mezinárodních vztahů. Rostoucí zájem stratégů o vnitrostátní ozbrojená střetnutí často úzce souvisí s předpokladem, že tyto konflikty jsou značně ovlivňovány různými konflikty v mezinárodních vztazích a že zpravidla souvisejí s vnějšími intervencemi.

Se zřetelem k metodám používaným ve strategických studiích se zjišťuje, stejně jako v jiných sociálních oborech, rozšiřující se aplikace kvantitativně empirické analýzy, systémové analýzy a jiných metod, které poskytují modely pro vojenské operace a pro volbu vhodných zbraní. Ve snaze systemizovat nové metody se navrhuje soustředit teorii strategických studií na:

- teorii optimalizace, která zahrnuje optimální volbu ze souboru alternativ,
- kombinační analýzu jako metodu kombinující všechny činitele, jimiž se taková volba řídí.

Strategická studia neznamenají úvahy o různých myšlenkách souvisejících s používáním vojenské síly (nebo s vojenským uměním) a alternativními řešeními strategických otázek - tj. **strategickými studii sensu stricto** -, nýbrž rozbořením a racionalizací současné vojenské doktríny a politiky. Mezilehlé stanovisko zaujímají ti badatelé, kteří - **na základě současného postavení vojsk v zemi nebo aliancí** - hledají optimální možnou strategii pro použití existujících vojenských sil.

Strategická studia

1. Prvky všeobecné teorie:

- a) pojem,
- b) vědecký status,
- c) místo mezi ostatními obory.

2. Analýza strategie:

- a) pojem,
- b) strategie a politika,
- c) vojenská strategie a státní strategie,
- d) kategorizace strategií.

3. Povaha vedení války:

- a) pojem,
- b) umění moderních podmínek.

4. Vojenské umění: vybrané problémy:

- a) struktura,
- b) historie vojenského umění,
- c) klíčové problémy současného vojenského umění,
- d) vojenské umění druhů ozbrojených sil,
- e) taktika,
- f) týl (logistika).

5. Strategie vojenského nátlaku (vybrané problémy):

- a) diplomacie násilí,
- b) vnitřní nátlak.

6. Strategie odstrašování:

- a) dílčí strategie odstrašování,
- b) taxonomie odstrašování.

7. Vojenská ekonomika

8. Teorie vojenské administrativy, organizace a řízení ozbrojených sil.

Doplňující soubor

1. Současné konflikty a války:

- a) povaha konfliktů a válek,
- b) cíle zúčastněných stran.

2. Úvahy o současných vojenských doktrínách:

- a) dílčí doktríny,
- b) srovnávací analýza.

3. Problémy přípravy pro válku:

- a) stav ozbrojených sil,
- b) získávání a nákup zbraní.

4. Problémy kontroly výzbroje.

Vědecký charakter strategických studií - zde je možno rozlišit tři přístupy:

1. Strategické studie nemohou být vědou. Předmět strategických studií - vedení války - byl všeobecně považován za nepřístupný pro vědecký výzkum. Protože žádné dvě války nejsou stejné a protože nejsou stejné ani dvě použité strategie, nelze zjistit žádné zákony, jimiž by se řídilo vedení války a nelze zjistit ani žádná pravidla použitelná ve všech strategiích. Průběh války je plný náhod způsobených nepředvídatelnými lidskými emocemi a činy, jakož

i možností, že sprotivník může jednat nepředvídatelným způsobem. Nelze pozorovat žádné opakování událostí a způsobů jednání, které jsou předpoklady každé vědy.

Jiní tvrdí, že strategické myšlení vždy bylo spekulativní disciplínou. I když se vezme v úvahu nedostatek "zákonitostí" a "pravidelností" a jiných opakujících se rysů boje, lze tvrdit, že vždy bylo velmi riskantní předpovídat průběh nějaké války vzhledem k množství působících a nepředvídatelných činitelů. Splnění strategických plánů nějaké země bylo vždy značně závislé na činnosti nepřítelů. Tvrdí se, že v podmínkách jaderné války je strategie schopna využívat minulé zkušenosti k předpovídání budoucích vojenských událostí ještě méně.

2. Celá záležitost nestojí za pozornost: strategické studie mohou být nazývány buď vědou nebo uměním, nebo být za určitých okolností považovány za vědu a za jiných okolností za umění. Někteří badatelé používají výrazu "věda nebo umění", aniž by zaujali stanovisko.

3. Strategická studia tvoří vědu, avšak in statu nascendi (ve stavu zrodu). Badatelé dokazují vědecký status strategických studií. Například: "Intelektuální zdroje nyní věnované strategickým studiím jsou bezprecedentní, a to vyústilo do literatury vysoké jakosti a do diskuse vyšší úrovně složitosti než kdykoli dříve".

V převážné většině studií se pojmu "strategie" používá v této souvislosti zaměnitelně s pojmem "strategická studia".

V kompromisním přístupu jsou strategická studia (nebo teorie strategie) považovány za vědu speciálního druhu; poskytuje poučky a zásady, které slouží jako vodítko pro hodnocení všech situací a pro uskutečnění vhodné akce, avšak neposkytuje žádné předpisy platné pro všechny okolnosti a pro všechny časy.

Někteří badatelé vidí ve vojensko-technické revoluci naší doby možnost, aby strategické studium přerostlo ve vědu:

- vývoj metodologického aparátu vědy jako celku a jeho stále vyšší dokonalost a odborná kvalita umožnily zdokonalit metody vojenské analýzy a sestavit multivariabilní modely vojenských operací,

- zavedení vojenské technologie v bezprecedentním rozsahu zvětšuje měřitelnou složku vojenské akce. Kromě toho, roste porozumění sociálním a technologickým činitelům ovlivňujícím válku a i když je analýza složitější, je teoreticky možno analyzovat všechny proměnné ovlivňující vedení války,

- vzhledem k velkému významu procesu přípravy k válce (nebo k prevenci války) byly analýze vojenství věnovány materiálové a intelektuální zdroje bezprecedentního rozsahu. Mezi jiným, do této analýzy byli zapojeni civilní badatelé velmi vysoké úrovně.

Strategická studia se mění v obor, který může uskutečňovat plně vědeckou analýzu a poskytovat myšlenky vysvětlující, jak se vede válka a jak je možno racionálně a účinně používat vojenskou sílu pro dosažení politických cílů za války i v míru. Ačkoli je předpověď stále nesnadná, teoretickou základnu pro rozhodovací proces v oblasti vojenské politiky je možno poskytnout. Jinou otázkou je, zda budou nebo nebudou vojenské doktríny a vojenská politika založeny na návrzích vyplývajících z takové racionální analýzy.

TEORIE POUŽITÍ VOJENSKÉ SÍLY

Úvodní poznámky - Teorie použití vojenské síly je ovlivňována několika činiteli; k nejdůležitějším z nich patří stav ekonomiky a vojenské technologie. Filozofické základy teorie a hlavní zásady týkající se způsobů, jakými má být uplatňováno poslání ozbrojené síly jsou do značné míry ovlivňovány zájmy sociálních sil, které používají ozbrojené síly jako svého nástroje. Sociální síly se snaží - s větším nebo menším úspěchem - ovlivňovat účel výzkumu, jeho strukturu, hlavní témata a dokonce výsledky. Proto existuje odlišné zaměření studia prováděného v různých zemích. To si vynucují zvláštní požadavky zahraniční, vnitřní a vojenské politiky různých zemí, jejich vojenských možností

a očekávaných podmínek budoucí války. Existují různé obranné priority a vojenské doktríny, které je nutno rozebrat a vyvinout; existují také různé ekonomické a technologické zdroje, které má dotyčná země ke své dispozici. Kromě toho, různé národy mají odlišné zkušenosti a tradice, proto pracují s různými psychologickými premisami teorie a praxe vojenské činnosti.

Polarizace ve světovém měřítku a proces teoreticko-vojenského sblížování uvnitř obou táborů zdůraznil základní a nevyhnutelný rozdíl mezi dvěma teoriemi použití vojenské síly zdůrazňovanými oběma proti sobě stojícími tábory; tyto teorie jsou založeny na protichůdných systémech hodnot a názorů a na dvou odlišných filozofických a sociologických metodologiích (nelze opomenout kdy byla kniha napsána - pozn. redakce).

Klíčová koncepce, které tvoří analytický rámec a aparát každé teorie použití vojenské síly - strategie ve válce a v míru, vedení války, zákonitosti ve vedení války, činitele ovlivňující použití vojenské síly - jsou v různých teoriích vykládány různě, protože se vztahují k jiným základním koncepcím odlišně definovaným. "Společnost", "politika", "stát", "vojenská síla" znamenají v odlišných ideologiích odlišné věci a proto znamenají odlišné věci také v politických filozofiích.

V západní teorii je možno zjistit tendenci k rozšiřování oblasti strategie jako důsledek rozšiřování oblasti studia vojenství, a to jeho nahrazením studiem národní bezpečnosti. Zdá se, že to ohrožuje integritu vojenské teorie a znejasňuje její meze. Ačkoli používání vojenské síly v míru a za války musí být považováno za součást politiky a vojenská strategie musí být považována za součást politické strategie, v obou vztazích nesmí být používání vojenské síly nahrazováno politikou a vojenská strategie nesmí být nahrazována politickou strategií. Jestliže by tomu tak bylo, byla by vojenská teorie nahrazena teorií politiky. Studium používání vojenské síly musí být omezeno na obranu těch základních zájmů a těch politických akcí, a to v míru i za války, v nichž vojenská síla hraje významnou úlohu.

Byly doplněny nové "hraniční obory" jako vojenská psychologie, vojenská pedagogika, vojenská kybernetika atd. Tento přístup dokazuje rostoucí roli sociálně-vojenských a technicko-vojenských věd ve vojenství, avšak na druhé straně to může vést k poklesu zájmu o vojenské umění, které tradičně bylo jádrem oboru.

KONCEPCE STRATEGIE

Čtyři rozdíly

● Při posuzování hlavních způsobů použití vojenské síly (nebo vojenské strategie) je možno uskutečnit dvě základní rozlišení mezi:

- **strategií jako teorií:** strategie jako teorie může vyjadřovat znalost zákonitostí ovládajících vedení všech válek - pokud takové zákonitosti existují - anebo může tvořit soustavu principů nebo metod společných všem válkám, nehodě na změně podmínek. Avšak může být také zaměřena na teoretické základy současných válek nebo víceméně na teoretické základy jedině národní vojenské politiky;

- **strategií jako způsobem jednání:** strategie jako způsob jednání, tj. řízení průběhu války, může znamenat jak plány sestavené v zemi pro přípravu a vedení války, tak také akci samotnou. Jinými slovy, je to činnost zabývající se buď sestavením plánů před válkou, nebo vedením války. Může zahrnovat také jak plánování, tak provádění plánů.

Obě hlediska mohou být tudíž vysvětlována několika způsoby.

● **Druhé základní rozlišení** je možno uskutečnit mezi různými stupni (úrovněmi) strategie. Oblast strategie, která v dřívějších dobách znamenala umění ozbrojeného zápasu, byla rozšířena tak, že znamená nejen vojenské umění jako celek (tj. umění vedení boje na všech

stupních), nýbrž také vedení války jako celku, včetně jejích politických, diplomatických, ekonomických, ideologických a jiných hledisek.

● **Za třetí, je možno rozlišovat mezi:**

- strategií týkající se války, což bylo jejím původním významem, a
- strategií vztahující se k válce a míru.

To obvykle souvisí s rozlišováním mezi hlavním přístupem ke strategii:

- zda má být posuzována jako teorie (nebo praxe, popřípadě obojí) vedení války (nebo ozbrojeného zápasu),
- nebo jako teorie používání vojenské síly pro dosažení politických cílů v míru a za války.

● **Za čtvrté, strategie, která se tradičně týkala pouze mezistátních vztahů, může také znamenat teorii a praxi použití vojenské síly v domácích vztazích.** Například, strategie občanské války je tématem analyzovaným jen zřídka. Zevšeobecnění získané výzkumem této strategie nebyla zahrnuta do strategické teorie, ačkoli se mohla stát integrální částí předmětu. Vzájemné vztahy mezistátních válek a vnitrostátních válek, jakož i vztahy vnitrostátních válek s ozbrojenými intervencemi poskytly silný argument pro takovou soubornou koncepci strategie.

Podle názoru autora strategie je

* **jak teorií:** studium strategie patří do teorie používání vojenské síly,

* **tak způsobem jednání:** studium strategie patří do teorie vojenské politiky.

V historických a teoretických studiích je strategie jako teorie posuzována ve svém historickém rámci; důraz se klade na vývoj obsahu a vnitřní struktury. V aplikovaných studiích jde o zaměření na teoretické základy jejího současného a budoucího používání. Všeobecně, když se posuzuje ve vztahu k současné době, musí být analyzována její mírová i válečná složka, a to ze dvou hlavních hledisek:

■ **způsoby, jakými vojenská síla přispívá k zachování míru,**

■ **jestliže taková politika selže, pak způsoby, jakými se vojenská síla použije za války.**

V obdobných vojenských studiích může být úroveň posuzované strategie omezena na vedení vojenských operací, avšak zřejmě by měla zahrnovat také všeobecnou analýzu svého vzájemného působení s použitím jiných prostředků politiky v rámci strategie vedení války jako celku. Toto vzájemné působení může být zdůrazněno také ve studiích týkajících se strategie prevence války. Konečně, strategie vnitrostátních válek si zasluhuje pozornost. Stejně jako u problému prevence mezistátních válek, také problém vyloučení otevřeného použití vojenské síly ve vnitrostátních záležitostech si zasluhuje velkého vědeckého úsilí.

Ve všech těchto souvislostech **musí být strategie zaměřena na prevenci používání ozbrojeného násilí, buď tak, že působí proti vypuknutí války, nebo že napomáhá snížit úroveň boje a tak ukončit válku pokud možno rychle.** V minulosti se účinnost vojenské strategie rovnala dosažení úplného vojenského vítězství a proto splnění politických cílů. Nyní musí strategie přispívat k dosažení politických cílů s pokud možno nejmenšími ztrátami na obou stranách.

STATUS VOJENSKÉHO UMĚNÍ

Pokud jde o status dané teorie jako oboru, spor se vždy týká jejího charakteru jako vědy nebo jejího charakteru jako umění. Po celou dobu studia válek bylo vždy předmětem diskuse o povaze války mezi jiným, zda se válka řídí zákonitostmi a zda je přístupná vědeckému výzkumu. Opakovatelnost událostí, způsobů jednání a v důsledku toho předpověditelnosti válečných událostí (akcí), považují mnozí badatelé v oblasti sociálních věd za podmínku sine qua non pro hodnocení vojenského umění jako plnohodnotnou vědu.

Na Západě neexistuje obecný názor na tento problém. Někteří badatelé tvrdí, že aby si nějaké studium zasloužilo přívlastek "vědecké", nemusí nutně vést ke generalisacím týkajícím se opakovaných rysů událostí, které by mohly být základem pro předpověď. Zapotřebí je, aby analýza samotná postupovala podle principů vědecké metody. Zatímco strategie samotná (ve smyslu způsobu vedení války) nemusí být vědou, strategický úsudek může být vědecký v tom rozsahu, že je uspořádaný, racionální, objektivní, obsažený, diskriminační a vnímavý. Účelem řádně uspořádaného studia války je pochopit, proč a jak lidé ve válce myslí, jednají právě tak a jinak.

Stejně jako v jiných sociálních oborech je možno sestavit souvislou soustavu vzájemně souvisejících poznatků o vojenském umění jako základ logické a empirické analýzy a tato soustava může sloužit jako východisko pro správné rozhodování a jednání. Stejně jako v jiných sociálních oborech nemusí tyto poznatky tvořit soustavu věčných a nezměnitelných pravd, nýbrž soustavou a kodifikovanou kvintesencí lidské zkušenosti, která může být aplikována racionálně, tj. brát v úvahu konkrétní cíle sociální akce a konkrétní okolnosti a podmínky. Taková teorie vojenského umění může tvořit prvý stupeň rozvoje teorie použití vojenské síly za války a v míru, především pro prevenci války a pro její ukončení, kdyby vypukla.

VÝVOJOVÉ TENDENCE

V posledních desetiletích teorie použití vojenské síly doznala významné změny a tento proces pokračuje. Některá hlediska těchto změn je nutno zařadit do moderní koncepce teorie.

● **Nejrychleji** se rozvíjejícími oblastmi výzkumu jsou ty, které souvisejí s používáním vojenské síly v míru. Zde je nutno zdůraznit hlavně strategii odstrašování a strategii řešení krizí.

Společným rysem nových odvětví výzkumu je rozšiřující se rozsah, v němž je vzájemně působení vojenských a nevojenských činitelů považováno za nezbytný prvek při každé aplikaci vojenské síly. Zatímco si současná vojenská strategie zachovává svou identitu jako samostatný druh lidské činnosti, zaslouhuje si posuzování v širším sociálním rámci; to vyžaduje rozšíření spektra posuzovaných problémů tak, aby zahrnovalo politická, ekonomická, ideologická a technicko-strategická hlediska. Vojenská se tak mění na politicko-vojenskou strategii.

● **Za druhé**, strategie odstrašování soustavně zdůrazňují zvýšení počtu možností, tj. další diferenciaci odstrašujících hrozeb. Zároveň je odstrašování proti otevřeným vojenským akcím postupně nahrazováno odstrašováním proti nepřímému nebo skrytému použití vojenské síly.

● **Za třetí**, teorie vedení války je stále více orientována na budoucnost. analýza zkušeností tradičně poskytovala hlavní rámec studia vojenského umění; jedním z důsledků bylo, že každá budoucí válka byla podle očekávání v jistém rozsahu opakováním minulých válek pokud jde o zbraně a použité metody. Nyní si badatelé uvědomují dvě revoluční změny, které musejí vytvářet obraz každé budoucí války odlišné od válek minulých:

- * změněná struktura mezinárodních vztahů,

- * existence jaderné výzbroje.

Takto se zájem badatelů v oblasti strategie posunul z minulosti do budoucnosti.

● **Za čtvrté**, teorie vedení války se stala mnohem rozmanitější. Teorie mnoha typů válek byly vyvinuty nezávisle, každá z nich má svoje vlastní zvláštnosti a vyžaduje svoje vlastní generalizace.

● **Za páté**, teorie vedení války se stala konkrétnější v tom smyslu, že uvádí myšlenky o budoucím vedení války do souvislosti s konkrétním typem války a s konkrétními protivníky.

jedním z důsledků je diversifikace národních teorií vedení války, protože každý stát má svoje specifické vojenské problémy, které musí řešit.

● **Za šesté**, rostoucí vliv ekonomiky a technologie na vojenskou sílu a na vedení války se projevuje v rostoucím významu vojenské ekonomiky a různých technicko-vojenských disciplín v celkovém rámci vojenské teorie. Vojenská ekonomika je považována za klíčový obor při přípravě války a při odstrašování proti válce. Podle jiných názorů jsou technicko-vojenské vědy základem každého plánování vedení války (jako je operační modelování) a rozhodování o budování ozbrojených sil - zvláště o vývoji, získávání a nákupu zbraňových systémů.

● **Konečně**, jak nutnost uvést studium použití vojenské síly do vztahu k určitým typům války, tak možnost uvést je do vztahu ke skutečným protivníkům, ke konkrétnímu konfliktu a ke konkrétní krizové situaci vedly k teorii vedení války k posunu od základního k aplikovanému výzkumu. Je stále obtížnější vytvářet generalizace a sestavovat všeobecnou teorii války. Je snazší a účelnější rozebírat konkrétní typy války a konkrétní strategické strategické doktríny, budování ozbrojených sil, vývoj zbraní a srovnávat současnou vojenskou politiku základních protivníků, než formulovat všeobecné zásady o povaze války v nynější době, o podstatě strategie, o zákonitostech ozbrojeného zápasu platných pro všechny druhy válek, a všeobecně použitelné metody vedení boje atd.

Návrh struktury

Na základě úvah týkajících se vlastního účelu teorie použití vojenské síly je možno navrhnout tuto strukturu teorie použití vojenské síly:

I. Všeobecná teorie:

1. pojem strategie: definice, účel, úloha ve státní strategii, ve spojenecké strategii, ve vojenském umění, její vědecký status;
2. povaha války; válka a politika; příčinné vztahy ve vedení války;
3. metody vědeckého výzkumu v analýze použití vojenské síly.

II. Teorie použití vojenské síly v míru:

1. strategie odstrašování;
2. řešení krizí;
3. vojenská síla jako prostředek nátlaku.

III. Teorie vojenského umění:

1. struktura vojenského umění (např. strategie, taktika, logistika; nebo strategie, operační umění, taktika; nebo národní strategie, strategie druhů ozbrojených sil, taktika, logistika);
2. analýza určitých částí vojenského umění, se zaměřením na strategii; typologie strategií; principy vojenského umění; vojenské umění v určitých typech války;
3. kombinace vojenského umění s uměním používat nevojenské prostředky ve válce: diplomatické, ekonomické a ideologické.

IV. Teorie přípravy vojenské síly k válce:

1. teorie bojového výcviku a výchovy;
2. teorie výstavby a organizace ozbrojených sil a jejich řízení.

V. Vojenská ekonomika.

VI. Vojenské technické vědy:

1. vojenská kybernetika;
2. teorie bojové účinnosti atd.

VII. Vojenská historie:

1. historie válek;
2. historie vojenského umění;
3. historie ozbrojených sil;

4. historie vojenského myšlení;

5. vojenská historiografie.

VIII. Okrajové obory:

1. sociální: vojenská pedagogika, vojenská psychologie atd.,

2. speciální: vojenská geografie, vojenská navigace atd.

Příště:

Část III. Vybrané problémy vojenské politiky

Přeložil a pro tisk redakčně upravil
Ing. Josef Nastoupil

Plukovník John A. Warden

PLÁNOVÁNÍ LETECKÝCH OPERACÍ

(Pokračování)

OBRANNÉ OPERACE

Pro leteckého velitele je ideální situací "případ II", když jsou nepřátelské základny otevřeny útoku, avšak základny vlastní nikoli. Naopak, nejhorší situace (případ III) nastává, když nepřítel může působit proti "naším" základnám, zatímco jeho základny jsou nedotknutelné. Nejen, že je nejobtížnější zvítězit v boji o leteckou převahu v případě III, nýbrž také důsledky prohry v tomto boji jsou nejtěžší, protože potom je velmi pravděpodobné, že bude prohrána celá válka.

Situace případu III se může vyvinout mnoha způsoby. Není k dispozici výzbroj, jako jsou letouny dalekého doletu, k tomu, aby byla válka přenesena k nepříteli. Nedostatek vůle může zabránit v provádění úderů proti nepříteli.

■ Doktrína může ovlivňovat situaci

Nedostatek vůle může pramenit ze strachu části létajícího personálu, nebo z politického snění, že zdrženlivost může protivníka přimět k tomu, aby upustil od něčeho ještě horšího než to, co již dělá. Doktrína může ovlivňovat nebo ovládat situaci. Stejně jako byli teoretikové ve třicátých letech přesvědčeni, že bombardovacími letouny bez doprovodu by mohly vždy proniknout, někteří se domnívají, že nynější protiletadlové systémy postačí a že útočné operace jsou bezcenné.

I když doktrína připouští útočné operace, je zcela možné, že nebyly procvičovány v míru a proto nejsou vojenské síly připraveny k takovým složitým operacím.